

»Denne steens ormbild är rätt slätt huggen, vthan krus», säger P. Dijkman. Det är sannolikt, att han härvid tänker på den mycket förenklade avbildningen på Bureus' träsnitt. Så alldeles enkla äro ingalunda de ornamentala delarna av rundjuret. Stjärten är uppdelad i flikar, som äro upprullade i konstfulla spiraler. Nacken är våldsamt böjd, huvudet kort och trubbigt med runt öga, nedvikt överläpp och med nacktofs och underläpp spiralformigt utbildade. Alldeles samma former möter oss i U 474 och U 478, väl också i den trasiga U 467. Torbjörn är en runmästare som i hög grad upprepar sig själv. Spiralknippan, varmed stjärten avslutas, är för övrigt sällsynt i Uppland. Den påminner mest om likartade motiv på sörmländska runristningar, främst Kjula-stenen (Sö 106) och Ramsundsberget (Sö 101), där också det trubbnosiga huvudet med runda ögat återkommer.

Brocman påpekar, att korset på U 457 »är och icke mycket olik det, som ses på Stenen vid Hundhamars borg» (Sö 287).

Ristaren har i U 457 en omsorgsfull ortografi. v. Friesen fäller med rätta om Torbjörn det omdömet, att han är »en klen konstnär men en god runmästare». Han använder **e**-runan såväl i diftongen **ei** (**reisa**, **stein**) som för långt och kort **e** (**let**, **pentsa**, **eftia**). Det är då anmärkningsvärt, att Torbjörn alltid tecknar **a** i brytningsdifftongen (**hialbi**). Han inskjuter **t** mellan **n** och **s** i **pentsa** (likaså U 385), vilket sannolikt har haft en motsvarighet i uttal (alternativt). Han utelämnar på vanligt sätt **n** framför **t** i **onut** och **at**. **o**-runan brukar han i namnen **suarthofpi** och **onut**. Det förra namnet förekommer på en annan Skråmsta-sten (U 458), tecknat med **au**: **suart** × **haufpa** (ack.) Det avser samme person, men inskriften på U 458 är något yngre. Frågan blir då, vad **o** i **suarthofpi** betecknar. Sannolikt icke **au**, enär man kan förutsätta, att ristaren för diftongen skulle ha brukat digrafisk beteckning **au**. Knappast heller **ö**, enär man säkerligen icke kan räkna med övergången **au** > **ö** i Uppland så tidigt som under 1000-talet. Namnet *Svarthaufði* 'den svarthövdade, mannen med svart huvud' är en gammal bildning till runsv. *haruð*, *hqvud* 'huvud' (fgutn. *hafuþ*, isl. *hqvud*; urg. **hauþuða*-, jfr got. *haubiþ*, ty. *Haupt*). Men eftersom namnets betydelse var genomskinlig, kunde genom anknytning till grundordet *haruð*, *hqvud* det ursprungliga *Svarthaufði* ombildas till *Svarthafði*, *Svarthofði*. De båda formerna kunde mycket väl samtidigt brukas om samme person, såsom har skett i detta fall: **suarthofpi** U 457, **suart** × **haufpa** U 458. I båda namnen, **suarthofpi** och **onut**, skulle **o**-runan kunna beteckna **a** eller det genom u-omljud av **a** uppkomna **ø**-ljudet. Torbjörn använder **o**-runan i andra inskrifter som tecken för **o**-ljud: **alboþ**, **slopi** U 391, **broþur** U 474, **bota** *bonda* U 478, men aldrig som tecken för **a**-ljud. Sålunda **at** *and*, **hans** m. fl. Det är därför sannolikast, att Torbjörn i de båda namnen brukar **o**-runan som tecken för ett vokalljud mellan **a** och **o** (i *broðir*, *bondi*), så nära det senare att han kunde vara frestad att använda samma tecken.

458. Skråmsta, Haga sn.

Litteratur: L 15. O. Celsius (F m 60) 2, s. 246; UFT 1 (1871), s. 34; O. v. Friesen i Upsala Tidnings julnummer 1925.

De enda primäruppgifter om denna runsten, som finnas, härröra från Olof Celsius. Under sin antikvariska resa i Uppland år 1727 har han gjort följande anteckning:

»Haga Soehn Skråmsta By, på tomten vid gården. NB denne gården ligger till Haga, den andra till Vassunda. Vidi d. 30 Aug. 1727.

× **aistr** × **lit** × **ra** ...

... **suart** × **haufpa** × **fapur**

mehr fans intet, ey eller var mehr rum, ty slangan var all.

Aistr lit ra ... Svarthaufda fadur.

Sic accurate.»

Stenen, som redan var ett fragment, har alltså funnits vid den södra gården i Skråmsta, d. v. s. Skråmsta n:r 2. Den har sedan icke varit sedd och förgäves efterforskats vid flera tillfällen. Ingen avbildning finnes av stenen.

Inskrift (enligt Celsius):

× aistr × lit × ra ... suart × haufpa × faþur ...
 5 10 15 20 25

Æistr let ræ[isa] ... [æftiR] Svarthauþa, faður [sinn].

»Est lät resa ... efter Svarthövde, sin fader.»

Till läsningen: 3 s har Celsius tecknat inklämt mellan 2 i och 4 t, och med ett »sic» har han angivit, att detta återger ett verkligt förhållande på stenen. Genom skraffering antyder Celsius, att övre delen av 11 s är skadad.

L 15 har felaktigt *Aist*, utan *r*; likaså *UFT* 1, s. 34.

Om Svarthövde se U 457, om Est U 459.

459. Skråmsta, Haga sn.

Pl. 80.

Litteratur: B 328, L 17, D 2: 230. J. Bureus, *Monumenta Sveo-Gothica Hactenus Exsculpta* (1624), n:r 36 (Fa 10:1 n:r 36), Fa 6 s. 40 n:r 11 (Bureus' egen uppteckning), Fa 5 n:r 423, Fa 1 s. 96, Fa 10:2 n:r 72; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 185; P. Dijkman, *Historiske Anmärkningar* (1723), s. 39 f.; O. Celsius, *Svenska runstenar* (Fm 60) 1, s. 145; *UFT* h. 1 (1871), s. 75; E. Brate, *Anteckningar 1914* (ATA); O. Lundberg och O. v. Friesen i *Upsala Nya Tidnings* julnummer 1925 (Lundbergs uppsats »En farled och en hamnplats från forna tider» omtryckt i samlingen »Uppländskt», 1940); O. v. Friesen i *Runorna* (1933), s. 211.

Äldre avbildningar: Bureus, teckning (i Fa 10:2), träsnitt (i *Monumenta Sveo-Gothica*, Fa 10:1, Fa 5, Ff 6 s. 175); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 328); Dybeck a. a.; Brate foto (ATA); v. Friesen foto (i: *Runorna*, 1933, s. 211).

Runstenen står 900 m. rakt Ö om norra gården i Skråmsta (Skråmsta n:r 1), 50 m. V om Garnsvikens nuvarande strandlinje, i östra kanten av en skogbevuxen stenbacke. En liten väg leder från landsvägen nära gården över åkrarna ned till backen. 60 m. åt NNÖ står runstenen U 460. Stenen, som står 4,80 m. över Mälarens yta, är icke nedsatt i jorden, utan den står med den breda foten på en berghäll. Enligt v. Friesen har den brutits ur denna berghäll och står sålunda i egentligaste mening på ursprunglig plats. Stenen är vid foten mycket tjock, på h. sidan 0,70 m., på v. sidan 0,40 m. Några fornlämningar finnas icke i runstenens omedelbara närhet, men ett stycke västerut, högre upp i backen, torde finnas ett parstensättningar med fyrkantig form. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Sigtuna»; en karta finnes även i O. Lundbergs uppsats »En farled och en hamnplats från forna tider».

Enligt Bureus fanns stenen »Sunnan på Holm i Wassunda» (Fa 6), »På Hälmen i Vadsunda» (Fa 10:2), »Å holmen där sammastädes», d. v. s. »Widh Skrumstad» (*Mon. Sveo-Goth.*, Fa 5). — I *Ransakningarna* omtalas två runstenar vid sjöstranden; tydligen avses U 459 och U 460 (se ovan U 457). Peringskiölds *Monumenta*: »Skråmsta Wadsunda sochn Habo härad. Den Södra dersammastädes vid siön ibid.» (B 328: »Skråmsta», L 17: »vid sjön, den södra stenen»). Dijkman betecknar stenen felaktigt såsom »Smedby Runsteen». Celsius har besökt stenen såväl 1692 som 1727; han kallar den »Skråmsta häll». — Dybeck: »Står i Sjöhagen vid norra ändan af Garnsviken.»

Ljusgrå granit. Höjd 2,70 m., bredd (nedtill) 1,66 m. Ytan är tämligen skrovlig. Rist-